

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Іскелф, Радяцян: 29-41.
Друкарні: 29-26.
В СПРАВЕ ОГЛОШЭНЬ
ЗВЕРТАЦІСЯ ДО АДМІН.
СТРАШЫ
ЦІНА ОДНОГО ПРЫМІРНИКА
20 сот.

3 українського життя в Югославії.

(Від нашого кореспондента.)

Білгород, 24. листопада 1928.

Українське життя в Югославії, особливо в Білгороді, за останніх кілька місяців увійшло в цілком нову фазу, глибоко свої сутю домашній характер і стало на ширший шлях, розуміється, діставши і деякі як добрі, так і погані прикмети, які з ним вижуться.

З того часу, як центральна Товариства „Прогресу“ перенеслася з Загребу до Білгороду, а натомість у Загребі та Новому Саду повстали філії Т-ва, спершу непомітно, опісля вже підком отверто почалася в Товаристві боротьба. Дві течії, котрі раніше, коли організація тільки об'єднувала проклами і цілком невинними законами провадила українську акцію, могли утиснутися, — що дали, то стали розходиться. Одна з них — група старших людей, котрі ще не відірвалися, так би мовити, від етнографічного українства, людей, котрі уважали ту чи іншу посаду в уряді Товариства не громадським обов'язком, який вимагає жертв і праці в усіх відношеннях, а лише особливим почесним становищем і то становищем, на котре вони мають певні чи не певні права. І друга група людей більш молодих, що дивилися на Т-во не як на місце завдань і світу українських пісень під чаркою горілки, а як на школу українського національного духа, як на організацію, яка, хочби вже тому, що вона єдина тут, — мусить високо тимити національний прапор.

Ця боротьба двох течій тяглася довгий час, переходила різні фази і хоча одна доволі цікава та характеристична для нашого життя і наших діячів, але за відсутності місця ми не можемо на ній довше зупинитися. Інтриги, ображені амбіції, недостача розуміння громадських і національних обов'язків, розуміється, відігравали і тут значну роль, бо без цих прикмет тут українці не можемо розпочати чи провадити ніякої справи, незалежно від того, де вона булаб: чи на еміграції, чи в краю.

Одного часу обставини склалися так, що попередній вибір Т-ва примушений був аргументувати зі свого становища, після того обрано новий вибір, в котрому більше екстремна течія не мала участі. А тому, що до статуту вибір централі в той же час змінився і вибором Т-ва в Білгороді, виникли нечітко непорозуміння, бо на обрання пообіцяно права голо-

ОСИП СТЕФАНОВИЧ

РАНІШЕ РОМАН ЗУБИК

Львів, вул. Галицька ч. 16.

ВОВНИ на СУКНІ
і ЖІНОЧІ ПЛАЩІ,
у ВЕЛИКОМУ ВИБОРІ
ШОВКИ, СУКНА
НА МУЖЕСЬКІ
ОДЯГИ.

су мандатарів з провінції і вибори відбулися голосами незначної кількості білгородських членів. Зрозуміло, що як ааргребська, так і югославська філії Т-ва, як і раніше група членів з Білгороду, не могли аанати обраного таким робом вибору за центральний; вони визнавали його тільки правосильним для білгородської організації і вимагали скликання ладантайних зборів з участю представників усіх організацій, на котрих би був обраний дійсно центральний вибір. Але ці вимоги лишалися невиконаними і у правлячий вибір не бажали чи боялися скликати збори, пішов, ригуючи себе, на крок, який і привів врешті до того, що більшість старих (у розумінні — по часу свого перебування в Т-ві) відко- лозалась і створили нову організацію: „Українську Громаду“ в Білгороді.

В зв'язку з алармними звістками про задуману інтервенцію на Радянську Україну між білгородськими „малоросами“ піднялася метушня. Не бажачи лишитися за бортом, ці панове нахилилися у „Прогресу“, відчуваючи себе раптово українцями. Подібна подія вже одного разу була в житті Т-ва, але тодішня управа поставилася обережно до тих панів і мала рацію, бо коли минула писанина про інтервенцію, нестало в Т-ві цих „українців“. У цьому році ситуація була інша і такий напад людей був мабуть на руку управі, котра не почувала під ногами твердого ґрунту для свого дальшого одержання та обіруч почала приймати в Т-во нових членів.

Вачучи, як український характер Т-ва починає губитися, з російська мова в Т-ві заглушує українську, деякі члени почали протестувати проти такої діяльності управителів, але зустріли гострий опір та натяк на те, що кому тут не до вподоби, тому двері широко відчинені. Це привело більше національний елемент між членами до рішучого кроку і вони, скликавши свої збори, виробили статут „Української Громади“ та обрали управу на чолі з д-ром Г. Шевчиком. Нова організація, після довгих

затягувань та інтриг, нарешті дістала затвердження свого статуту і відсантувала 10. листопада європним бенкетом своє офіційне відкриття.

З огляду на те, що в „Українській Громаді“ зорганізувався найбільше свідомий елемент, котрий творить колісць голівний кадр членів „Прогресу“, можна вірити, що нова організація виявить живу діяльність і поставить на більше певний шлях українську справу в Югославії.

В. Анський.

По святі „Прогресу“.

(Від нашого постійного кореспондента.)

Луцьк, 24. листопада 1928.

Черговою волинською „несподіванкою“ було свято луцької „Прогресу“ 18. XI. п. р. Несподіванкою — не для нас, а для тих, що правлять волинською землею.

Коли ще то мав ілюзію, що карність, як еманція свідомості, на кооперативному святі в Луцьку була нічим іншим, як реакцією на присутність на вулицях чисельної поліції, то просвітницьке свято цю ілюзію цілком розвіяло. На домагання ради „Прогресу“ поліція з вулиць була усунена. За порядком доглядала своя просвітницька міліція. І на цьому тлі карність, як відбиття глибокої внутрішньої свідомості й інтелігенції наших мас, виступила особливо сильно й яскраво.

Майже чотиритисячна маса не дала ні одного найдрібнішого факту якогось замикання в своїх ризах — ні підчас походу та віча, ні на академії в театрі. Подивимося до того, що ніхто ні в одному пункті не бачив метушні та не чув голосних вигуків-команд з боку розпорядників чи міліціонерів, як це буває в наших суспільстві.

Найкращим виявленням цієї свідомості та інтелігенції наших селян було їхнє заховання в театрі. Не кажу про те, що розпорядники не мали роботи не тільки в партерах, але й в галеріях, де скучи-

ЖАДАЙТЕ
Французьких
ПАПЕРЦІВ
ДО КУРЕННЯ.

JOB

досі ділеті селі. Кажу про свідоме регування оплесками й вигуками „слави“ на промови, — регування то слабше, то сильніше, яке було важливою культурною опією вартості промови та їхніх промов.

Ця внутрішня культура й свідомість посягнули так далеко й виступили так яскраво, що для облудних слів не було жалюгідного ґрунту. Обрані не-українськими голосами посла й ті, що не бідуть з народом, були цілком усунені від участі в святі та від виступів на академії. Вони відчули, що їхня поява на сцені та їхні привітання викликали дуже неприємну для них реакцію.

Свято мало чисто просвітницький, політичний характер, але воно показало, що для штучних політичних об'єкцій ґрунт пропав, що маса є вже цілком свідомою, що на ній вже не можна дивитися, як на матеріал для націоналістичних експериментів, що почуття своєї сили, гідності й прав зросло до тої височини, на якій уже нема місця для накинених „боку послів, ділів та опісунків“.

Велика духовна скученість, яка відбавалася на серйозних, а потім у суворих обличчях просвітницьких мандрівників, апернула увагу росіян, поляків і жидів. Загальне здивування — як впродовж й інші свідомі наші маси. А мовчазний спокій чотиритисячної людської ріси давав і нас їм багато до думання. Мимохіть пригадуються слова львівської „Газети Поранної“:

„На „креслах“ панує спокій, але варто спитатися, чи той спокій не є тільки вимушений, чи умовою того фізичного спокою не є фізична сила держави?“

Ці слова трохи нагадують слова Шевченка: „все мовчить, бо благоденствує“.

Треба бути обачним, Влада, яка дала дозвіл на таке широке святкування квітень луцької „Прогресу“, зробила тим разом для себе корисний крок. Вона побачила український напад Волині не через окуляри одинарності чи регіоналістичної, а власними очима. І то не в дні сірої буденщини, а в моменті виявлення своєї духовної істоти, сили, свідомості й інтелігенції. Кажу про те, що українці —

лософський світогляд був плодом одної людини і одним зусиллям охопити дійсність: такий світогляд треба було або в цілості прийняти або в цілості відкинути; поодинокі його частини ставали доступні лише при умовній, що ми приймали всю його основу. Метафізика, яку хоче підготувати Бергсон, має осноувуватися на виміні ідей, що в силі виправляти та заступати себе, спрямовуючи нас поза межі ідей, до безпосереднього контакту з дійсністю.

Незвичайно сміливе завдання такої метафізики в тому, що вона має виплекати в філософії досі нехтований, майже новий орган пізнання: інтуїцію. Саме те, що Кант уважав неможливим для нашого пізнання, Бергсон уявляє можливим, а навіть необхідним. Введення ним поняття інтуїції не має нічого спільного з понадзмісловим порнявом містків або могутньою уявою філософів, що залишаючи за собою ґрунт наукових дослідів арналіз сферу чистих ідей. Інтуїція споряджена з інстинктом. Вона є зусиллям схожим з працею мистця, коли він пробуює зібраний сирій матеріал оживити одним простим поглядом, найденним при зустрічі з конкретним життям. Інтуїція є винахідливою спроможністю закінчити довгу умову підготовчу працю своєрідним актом таланту, потрібним до схоплення того, до чого ми не в силі дійти ніколи самою розумовою аналізою. (Довідчення бачте.)

М.Х. Рудницький.

Світогляд творчої еволюції.

Аурі Бергсон.

(Продовження).

Час, що лежить в основі наукових дослідів зводить усе до величин, до кількості. Він є символічним образом запозиченим з нашого поняття про простір. Рух мірний цим часом мусить бути розкладений на точки та лінії, між якими відсутні є однорідні. Тим самим поняття руху мусить бути непорушне.

А проте реальний час не може бути зведений до чисельних мір, мов простір. Час, що минає — жаб, себто є одним неподільним процесом, якістю вартістю. Істинування цього процесу ми скопюємо своєю безпосередньою свідомістю, коли адаємо собі справу з власних психічних станів. Кожний із цих станів це своєрідно закрашена нитка пережовань, які тріають свій справжній зміст, коли пробуємо їх розложити на поодинокі моменти. Відчу- та нами мелодія, проминаючий протаз часу, коли нестерпна жадемо на когось — це безпосередній враження одної цілості; розбиті на моменти, вони азирають різниці між переходами одного в другий, які в дійсності не є переходами від точки до точки, а одночасним аземним пронизуванням різноманітних елементів. Про моменти, точки, переходи та елементи починаємо думати аж тоді, коли підхоплюємо до

них зовні, з готовими схемами наук пвтворених у світі простору.

Позитивна наука не може не мірити і зводить якості до кількості. Тільки завдяки цій методі упрощення і підставлявання символічних знаків на місце конкретних явищ вона доходить до своїх успіхів. Наука є плодом чистого розуму, спорідненого з матерією, бо пвтвореного у вікових взаєминах з нею, у боротьбі з нею. Цим пояснюється наскрізь практичний характер науки, що має на меті заволодіти матерією, забезпечити нам серед неї умовини розвитку. Наука цікавиться життям настільки, наскільки його можна узагальнити, піддати експериментам і передати формулами. Тим-то вона полишає поза своєю спроможністю схоплювати те, що є наскрізь індивідуальним відношенням до життя, несхожим з іншим.

Філософія чи психологія побудована на науці, яка пвтворилася під впливом мертвої енергії, хоче міняти життєвий процес і своєрідні духові переживання перекадати на схеми зовнішнього світа. Однак наше духове життя не проминає в тій самій стихії, яку створила наука довкола зовнішнього світа. Рухи атомів і планет підчинені законам однорідного простору та часу; наші враження, що аясовують наше становище до зовнішнього світа плавають у нестримній струмені тривання.

Звідсіля виривають усі конфлікти філософії, яка хоче до життєвих проблем прикласти засоби аналізи такі доцільні супроти природи

та її явищ. Кожна спроба передати у філософській системі суть світа чи життя кінчиться невдачею, тому, що при допомозі понять не можна відтворити того, що є їм протилежне: безпосереднє переживання якоїсь конкретної дійсності, ширшої, ніж усі поняття та ідеї. Виходило би, що мета філософії — безнадійна. Як і досі, так і на майбутнє, вона могла би бути хіба своєрідною грою уяви, яка творить химерні казкові палати побудовані над дійсністю, в яких можна на якийсь час відпочити та з яких поворот розпашує нам очі на повний диссонанс між цим уявленим світом і дійсністю.

Бергсон — ідеаліст, що вірить у можливість поєднання життя та філософії, філософії та науки. Філософія, чи точніше кажучи: метафізика мусить прийняти на себе роль, не під силу науці, яка є знанням усього загального. Метафізика не може бути, як досі, спробою створення системи на підставі готових висновків поодиноких наук, а мусить сама стати наукою спрямованою на схоплення того, що є найбільше індивідуальне, дане нам у безпосереднім переживанні, а не то- жне і не суперечить з ніяким фактом поодиноких позитивних наук.

Завдання такої метафізики одночасно: незвичайно сміливе і незвичайно скромне. Скромне тому, що вона не хоче давати в одній системі чи світогляді повної картини дійсності, а хоче, щоб її доповнювали збірним зусиллям і поступенно. Досі, каже Бергсон, кожний фі-

